

Valerij Murzakov

Pozdravljena, Tonja!

Kratka zgodba

Pozdravljena, Tonja! Ne bodi huda, če sem te imenoval napak. Pišem iz norišnice. V moji glavi je še temno in nekam zmedeno. Spomin je izpuhtel. Toda polagoma se svetlika, kakor da bi se bistrilo. Nenadoma se prikaže droben ogenjček, kot od cigarete, kakor da bi se nekaj zablistalo, a kaj, niti ne moreš dojeti. In potem vnovič tema in pritisk na tilnik. Ne spominjam se, kako dolgo sem živel kot nekakšna klada. Jedel sem in spal. Zdravnik pravi: »To je normalno, dlje moraš spati.« Zdaj imam v glavi ploščo, pravijo, da je srebrna. Vendar tega ne verjamem, pri nas so ljudje malo čez les, čeprav glede na njihov videz tega ne bi rekel. Nasprotno, mnogi so celo zelo izobraženi. Da pa bi vstavljali srebrne plošče, mislim, da je to blebetanje. Srebro je v narodnem gospodarstvu zdaj potrebno na vsakem koraku, pa še veselje... Toda to nekdo zatrjuje na vse mile viže. Ne bom se prepiral. Seveda bi lahko vprašal zdravnika, pa me je sram. Si bo še kaj mislil. Če se ti prek znancev posreči kaj izvedeti, mi sporoči, je pa le zanimivo. Čeprav sam mislim, da krpajo našega brata z umetno kožo, z nekakšnim luknjičastim gumijastim podplatom. Saj se šalim! Sicer pa zdravnik pravi, da je dobro znamenje, ker se je v meni spet zganil humor. Čutim, da se humor v meni vnovič prebuja, a kaj, ko je spomin tako meglen. Če hočeš – verjemi, če nočeš – pa nič, vendar se ne morem spomniti, kako me kličejo. Zdravnik med obhodom vsak dan sprašuje: »No, si se spomnil?« Jaz pa zmigujem z rameni, ko da bi bilo to čisto blizu, a se za nič na svetu ne da zgrabiti. V naši bolniški sobi leži ob oknu neka pošast. Ne morem ga prenašati. Odkrito ti povem: brezupen bedak. Pogovarjam se z zdravnikom, ta pa ko strela z jasnega zarjove: »Fedja!« Vztrepetal sem od presenečenja, zdravnik pa je vprašal: »Si se spomnil?« Česa »spomnil«? Samo prestrašil sem se, nič drugega. Ni prav, da imajo takšnega hudiča na našem oddelku. Pri nas so mirni ljudje, z duševnimi motnjami in travmami, tako kot jaz. To pa je nekakšen nevrastenik. Tako sem se nekega dne pogovarjal z zdravnikom, ko je ta gad stopil čisto zraven in se zadril: »Maša!« Takrat se nisem prestrašil samo jaz, ampak tudi

zdravnik. Tega peklenščka sem nameraval kar obrcati, a ga nisem mogel. Kakšen izprijenec! Seveda je bolnik, in z njim ne moreš tako, vendar nam je zagrenil življenje, pesjan.

Potem ko sem se pomiril, me je zdravnik vprašal: »Morda pa vaši ženi ali sestri pravijo Maša?« Jaz sem odvrnil: o ženi nisem prepričan, rodne sestre pa nimam. Veš, spomnil sem se na sestro. Zdravnik pa pravi: »To je zelo dobro, to je dinamika.« Stvar se je torej začela popravljati. Zato sem se odločil, da ti pišem. Nemara se pa česa spomnim, ko ti bom pisal. Če bodo kaka mesta nerazumljiva, jih kar izpusti. Imam zapleteno diagnozo: alkoholična psihoza in lobanjska poškodba. O poškodbi za zdaj ne vem ničesar. Kje neki sem to staknil in kako? Nič nisem spraševal in tudi ne bom, niti spominjati se ne maram. Zaradi plošče pa poizvedi. Čisto mogoče, da je iz srebra. So pa le možgani, ne slepič. Glede slepiča mi prav tako piši, zdi se mi, da so me operirali, vendar ne najdejo brazgotine. To pač ni mogoče. Nemara je ostalo pri tebi kako potrdilo, pa mi ga pošlji, izročim ga zdravniku. Če je brazgotina na meni brez sledu izginila, bi to morda bilo zanimivo za znanost. Zdaj grem kosit, potem pa se po popoldanskem oddihu spet lotim pisanja. Marsikaj bi te rad povprašal, a se zdaj ne morem domisliti, kaj.

Dober dan, prijeten dan, kaj boš počela zdaj ta dan? Jaz sem se že zbudil, naši orliči pa še spijo in smrčijo. Sedim na postelji in pišem kar na nočni omarici.

Zdaj so se mi prikazovale sanje, vendar ti jih ne znam opisati. Ničesar si nisem zapomnil. Nekakšen siv oblak, to je tudi vse... Če pa bom čez mero napenjal možgane, me bo začela boleti glava in zasmrdelo bo po goreči cunji, ko da bi mi kdo vtaknil v vzglavnik goreč ogorek. Seveda pride to od bolezni, toda od tega mi postaja slabo in prevzame me nemir.

Zdravnik pravi, da bi se moral najbolj ogibati razburjanju in da ga moram na to nemudoma opozoriti. Vznemirjenje se me poloti kdaj pa kdaj, ko se na vse pretege trudim, da bi se česa spomnil.

Prizadevam si, da se ne bi napenjal. A se zgodi, da se zbudiš, zazdi se ti, da se boš zdaj zdaj vsega spomnil, ležiš, poslušas vase, ko da bi sam sebi pomagal, no, daj, daj... Kako se ne bi naprezal? A nič. Naš nevrastenik, o katerem sem ti bil pisal, pa sprašuje: čemu neki ti je tega treba? Jaz, pravi, se vsega spominjam, a ne vidim v tem nič koristnega. O tebi pa je rekel, naj si nikar ne ženem k srcu. Saj se nimaš česa spominjati. Ti, pravi, se boš spominjal, spominjal – in cel klobčič se ti bo odmotal.

Ona je nate sploh pozabila ali pa te je, pravi, nagnala kot garjavega psa, zraven vsega te je še poškodovala z likalnikom ali s kakim težkim predmetom. Morda pa sploh nikoli nisi obstajal.

Seveda je brezupen cepec, ne spleča se ga poslušati. A moj živčni sistem je razrvan do kraja, čeprav ga z zdravili blažijo. Vendar včasih ne pomaga. Tako bi mu primazal, da bi mu ušesa odpadla, ves se tresem.

Nemara me spoznaš po tej izmišljiji? Nekoč sem mu dejal: Če boš bezal vame, govedo, te utopim v čebru in za to ne bom odgovarjal. Pa misliš, da se je ustrašil? Sploh ne. Še razveselil se je. Dalo bi se, pravi, domnevati, da si zavlačeval. Le spomni se, no, v katerem taborišču si čemel, s kom si jo pobrisal. Potem, vidiš, se boš spomnil tudi drugih stvari in jih z nedolžnim srcem razgrnil stričku tožilcu, on pa ti bo vnovič napisal potni nalog za v pionirsko taborišče s strogim režimom.

Kaj ti misliš, ali je v resnici prismuknjen ali pa se dela? Zdravniki kajpak vedo bolje. Včasih pa ti prisede na posteljo, se zastrmi vate in vpraša: »Če ima človek bolno dušo, ali jo je mogoče pozdraviti s tabletami?« Jaz pa njemu: kaj sem profesor? Ali pa, pravim, povprašaj zdravnike. On pa: no, ti že vedo, ti! Zakaj pa, rečem, potem ležiš tu? Daj no, daj, glej, koliko oglasov, pridnih rok povsod manjka. On pa mi zabrusi: povej, kam naj dam roke, naj naredijo z njimi, kakor vejo in znajo, skuhajo iz njih milo, meni je malo mar, jaz, pravi, dam tudi svojo glavo z ušesi vred za žolico, samo v dušo naj mi ne drezajo in naj je ne cefrajo...

Česa vsega si človek ne izmisli! Ni mu žal ne glave ne rok ne nog, vse bi dal za dušo, ta je pri njem nekaj čisto posebnega... Morda je res. Za nečim pa boleha. Viš, meni je splahnel spomin, njemu pa duša ne da miru. Mogoče misli, da ima samo on dušo, drugi ljudje pa ne? Vi vsi, pravi, niste vredni enega samega mojega lasu, saj moja duša trpi in krvavi za vas vse. Kaj čem, če že imam tako dušo, ali naj dajem petico na petico in ti še kupim darilo? Jaz pa ne zinem nobene. Vidim, kako se človek muči, zakaj bi ga dražil. Ko zgubiš spomin, je tudi neprijetno, zdravnik pa pravi, za to sta potrebna potrpljenje in čas. Res, roki niso določeni. Ta proces se lahko dogaja postopoma, lahko tudi kratek hip. Kakor da bi se zablistalo – pa se bom spomnil vsega prav od začetka. Tako pa zdaj sedim in ti pišem, toda kdo sem pravzaprav jaz, sploh ne vem. Pri sebi nisem imel nobenih dokumentov, še tramvajske vozovnice ne. Ko sem prvič pogledal v ogledalo, nisem vedel, da sem to jaz. Potem sem se seveda navadil, sprva pa sem se počutil zelo čudno: iz ogledala se reži neznana spaka, in to sem očitno jaz, glej, prav v žarišču. Ta izprijenec nevrastenik, čigar duša trpi za druge, se zanima za vse, o vseh vse ve in poizveduje. Zdaj sem v takšnem stanju, da me vprašaj, kar hočeš, pa si ne morem kaj, da ne bi odgovoril. Dobesedno vse izblebetam. Mogoče je celo prav, da sem se začasno otrešel spomina, kaj, če so mi bile zaupane državne skrivnosti? Ob misli na to me je groza.

Tako, vidiš, je torej nevrastenika zanimalo, komu pišem. Povedal sem mu. Njemu pa je bilo samo do tega, da bi me prizadel. Ti, pravi, ne pišeš ženi, ampak ženski nasploh. Jaz rečem: kaj, a kar vsem hkrati? Natanko tako, pravi. Poslal sem ga na stranišče, da mu scalnica ne bi usekala v glavo. Takšna globalna vprašanja postavlja kot na televiziji. Nemara je pa filozof ali tožilec? Le kaj ti ne pride na misel?

Ob drugem mi je postavil še eno vprašanje. Ti, mi je rekel, ali si

prepričan, da te bo žena hotela poznati? Pa pravim: prepričan sem! In da bi bil prepričljiv, sem udaril s pestjo po omarici. Veš, poprej mi nikdar še na misel ni prišlo, da me ti ne bi hotela prepoznati. Zdaj se me je nekako polotil strah. In nenadoma? Kdo lahko za žensko da roko v ogenj, kdo bi vedel, kaj se ji mota v glavi? Očitno me burijo prismuknjene misli. Kriv sem, nič ne bom zanikal. Vendar ne toliko, da se me ne bi dalo spoznati. Sicer pa lepo preudari.

* * *

Pozdravljena, Tonja. Za zdaj te ne morem razveseliti z ničimer. Včeraj je prišel major milice, me zaslísal v ordinaciji zdravnika in me vsega pregledal. Podoben sem bil nekemu recidivistu. Celo močno, posebno v profilu. Major je predme položil fotografijo in dejal: »Ga poznaš?« Pozorno sem si jo ogledal: tega tiča, pravim, se ne spominjam, vendar tega ne morem ovreči. Zdaj, tako si mislim, mi bodo vse pojasnili, pa bo mojih in tvojih muk konec. Z doktorjem sta me gnjavila in vrtala vame. Tudi v usta in povsod drugod sta mi gledala. Pa se je pokazalo, da nisem pravi, ki ga potrebujeta. Recidivist je imel posebna znamenja, jaz nobena. Major je vprašal zdravnika: nemara bi pa bilo mogoče, da bi vendarle kaj bilo? Zdravnik je dejal: izključeno. Sumim, da je bilo to v zvezi z mojim slepičem, se spominjaš, ko sem ti pisal? Če najdeš spričevalo, ga za križano voljo strgaj in sežgi.

No, med sabo sta se menila, tehtala sem in tja, nato pa se je major pobral. Jaz pa sem rekel: in z menoj? Za zdaj nič, češ, morate počakati. Pa pravim: mesečno plačo dobivate za prazen nič, ničesar ne veste, ne kdo je razbil glavo ne komu so jo razbili. Major pa reče: si pa čudak! Bodi vesel. Tisti, pravi, ki ga mi iščemo, je ubil žensko in dvoje otrok... Ali so res lahko ljudje takšni? Ne gre mi v glavo. Prišel sem v bolniško sobo in prevzela me je takšna groza, kaj pa, si mislim, če sem tudi jaz... Takšna žalost se je zgrnila name, Tonja.

Tonja, pozdravljena. Na ulici je že kar toplo. V bolniški sobi odpirajo nadoknice. Meni je pa vedno bolj bridko, bridko. Zdravnik me začne spraševati, a mene niti ni volja, da bi odgovarjal. Te boli glava, sprašuje? Ne boli me, pravim. Se ti vrti? Ne vrti se mi. Si nemiren? Kje pa. Žalosten sem. Toda o tem, Tonja, ne govorim nikomur drugemu razen tebi. Minulo noč je nekdo v nadstropju nad nami tako pošastno kričal. Nekako tako: »A-a-a-a.« Potem je vse utihnilo. Zjutraj sem spraševal: ali je kdo v bolniški sobi slišal? Nihče prav nič. Nevrastenik pa: to, pravi, je kričala tvoja vest, ti jo mučiš, in kriči. Ti, reče, kar priznaj, saj je tako ali tako na dlani, da se vsega spominjaš, tu pa se delaš norca, da bi se izognil odgovornosti. Priznaj, laže ti bo. Jaz pa rečem: zgini mi spred oči, drugače ne bom zdržal in te bom pahnil. Kakšen maščevalen gad. Sama duša in vest sta ga, v resnici pa je poln strupa.

Pozdravljena, Tonja. Vidiš, kako se je zapletlo. Pridržali so me.

Krompir ste morali posaditi brez mene. Okopavali pa ga bomo skupaj. To ti trdno obljubim. Spomin se mi ne vrne. A kaj storiti? Saj ljudje živijo brez noge in roke. A ko si tako želim, da bi videl tebe in otroke. Tako močno si želim, da sem čisto ob spanec. Ponoči ležim tiho, ne obračam se in ne stokam. Tako torej za to nihče ne ve. Kar naprej premišljam, kako se snidemo. Z milico pač ni veliko upanja, saj nimam posebnih znamenj. Dokler te sam ne poiščem, nama nihče ne bo pomagal. Ta zadeva ni preprosta. Tu je treba vse do potankosti premisliti. Vidiš, s tem se zdaj ubadam. Podnevi in ponoči tuhtam. Pobratil jo od tod ni težko, oblečeš se v delovno obleko in greš. Kam? Na gradbišče. Naprej pa, Tonja, je vse zavito v gost mrak. Zemljevid je nujen. Razkosal ga bom na kvadratke in jih drugega za drugim obhodil, potem pa si bom zarisal. To je seveda zamudno, a drugega izhoda za naju ni. Zdaj jih imam štirideset, torej je še petnajst, dvajset let časa. Mogoče bo pa šlo po sreči, morda bova še srečna. Glavno je, da se dokopljem do zemljevida.

Sicer pa, tvoja stvar je, da čakaš, moja pa, da iščem, takšen je moj nepreklicni sklep.

Na svidenje.

»Dne 26. maja tega leta smo opazili, da je duševni bolnik z vedno globljo lobanjsko-možgansko poškodbo izginil iz bolnišnice. Orientacijsko se je to lahko zgodilo kmalu po zdravniški viziti, to je med 11. in 12. uro. Prav v tem času odhajajo nekateri bolniki na gradbišče stranskega zdravstvenega poslopja, kjer se ukvarjajo z delovno terapijo. Nihče izmed bolnikov, prav tako nihče iz medicinskega personala, ni mogel dati dodatnih podatkov o izginotju zgoraj imenovanega bolnika. Ukrepi za iskanje in vrnitev bolnika so sprejeti...«

(Iz zapisnika glavnega zdravnika specializirane bolnišnice št. ...)

Pred letom dni je za rakom na jetrih umrla molznica v sovhozu »Lokšinski« Lopareva Anna Pavlovna, stara dvaintrideset let. Zapustila je dve deklici, stari dvanajst in osem let. Najprej ju je vzela k sebi babica, mati Anne Pavlovne, sedemdesetletna starka, nekdanja kolhoznica Matrjona Stepanovna Bologova, imela pa je šestintrideset rubljev pokojnine, zato je morala dati deklici v otroški zavod.

O počitnicah prihajata k babici in ji pomagata v gospodinjstvu. Njunega očeta Vasilija Ivanoviča Lopareva, mehanika v sovhozu, so pred dvema letoma prestavili v oblastno upravo »Kmetijske tehnike« in je izginil. Anna Pavlovna ga je iskala prav do zadnjega dne, vendar zaman. Kadar prideta deklici k babici, najprej vprašata, ali je kaj novic o očetu.

To je pravzaprav vse. Pa še nekaj: ko se pelješ ob robu sovhoza »Lokšinski«, zagledaš dolgo živo mejo, ki obdaja teritorij, kjer so spravljene kmetijski inventar in kombajni. Pred letom dni je še ni bilo in molznice so hodile na farmo kar naravnost počez.

Prevedel Ciril Stani